

Μαύρη Φλόγα

Μέρος 1ο

Θεωρία και ανάλυση

Κεφάλαιο 2ο: Σοσιαλισμός από τα κάτω, ορίζοντας τον αναρχισμό

Διεθνισμός, Κοινωνική Ισότητα και Αντιιμπεριαλισμός (Μέρος 2ο)

I. Αναρχικός Διεθνισμός και Φυλή, Ιμπεριαλισμός και Φύλο

Όπως έχουμε τονίσει, η ευρύτερη αναρχική παράδοση ήταν ένα διεθνιστικό κίνημα· επιδίωξε να ενώσει τις λαϊκές τάξεις πέρα από τα κρατικά σύνορα, υποστήριξε τα κοινά συμφέροντα της εργατικής τάξης και των αγροτών όλων των χωρών και στόχευε σε μια διεθνή κοινωνική επανάσταση. Σύμφωνα με τον Μπακούνιν, η χειραφέτηση είναι δυνατή μόνο μέσα από «ένωση» των εργατών «σε όλους τους κλάδους και σε όλες τις χώρες»¹. Για την επανάσταση απαιτείται η «σοβαρή διεθνής οργάνωση των εργατικών ενώσεων σε όλους τους τόπους, ικανή να αντικαταστήσει τον απερχόμενο κόσμο των κρατών»². Ο Μπακούνιν στοχεύει στην «αυθόρμητη οργάνωση των εργατικών μαζών και την πλήρως ελεύθερη ομοσπονδιοποίησή τους σε όλα τα έθνη και τις γλώσσες»³. Αυτή η διεθνιστική ταξική πολιτική κατευθύνει τους αναρχικούς και τους συνδικαλιστές προς την υπέρβαση των διαιρέσεων ανάμεσα στα φύλα και τις φυλές. Ταυτόχρονα, η αντίθεση της ευρύτερης αναρχικής παράδοσης σε όλες τις μορφές κοινωνικής και οικονομικής ανισότητας ανάγκασε το κίνημα να αντιμετωπίσει τα ζητήματα της καταπίεσης των φύλων και των φυλών και να αναπτύξει μια ταξική ανάλυση πάνω στα αίτια της καταπίεσης αυτής.

Ο μαύρος Αμερικανός ριζοσπάστης, Γ.Ε.Μ. ντου Μπουά, στο κλασικό του βιβλίο *The Souls of Black Folk*, διατύπωσε τη διάσημη ρήση ότι «το πρόβλημα του Εικοστού Αιώνα είναι το πρόβλημα των φυλετικών διαχωρισμών»· είναι ένας αιώνας βυθισμένος στη «σκιά μιας απέραντης απόγνωσης», «η καύση του σώματος και το ξερίζωμα της ψυχής»⁴. Αν τα πράγματα ήταν όντως έτσι, τότε η ευρύτερη αναρχική παράδοση αποτέλεσε μια ισχυρή απάντηση. Όντας ένα κίνημα που αντιτιθόταν στις φυλετικές προκαταλήψεις και διακρίσεις, οργάνωσε διαφυλετικά κινήματα των λαϊκών τάξεων και προέτασε μια οικουμενική ανθρώπινη κοινότητα, σφυρηλατημένη μέσα από την ταξική πάλη. Στις ΗΠΑ, για παράδειγμα, η IWW οργάνωσε Ασιάτες, μαύρους, Λατινοαμερικάνους και λευκούς, ενώ στη Νότιο Αφρική οι συνδικαλιστές σχημάτισαν το πρώτο σωματείο Αφρικανών εργατών, τους Βιομηχανικούς Εργάτες της Αφρικής. Σύμφωνα με την ευρύτερη αναρχική παράδοση, οι φυλετικές προκαταλήψεις του λαού υποσκάπτουν την εργατική και αγροτική αλληλεγγύη, ενώ οι φυλετικές διακρίσεις είναι άδικες και ταυτόχρονα αντίκεινται στα συμφέροντα των απλών ανθρώπων οποιασδήποτε καταγωγής.

Η συνεισφορά του αναρχισμού και του συνδικαλισμού στην ανάπτυξη πολυφυλετικών λαϊκών κινημάτων έχει επισκιαστεί από την αντίληψη ότι ο διεθνισμός «των βρετανικών και ευρωπαϊκών εργατικών κινήματων» στα τέλη του δεκάτου ένατου και τις αρχές του εικοστού αιώνα «αφορούσε αποκλειστικά τους Ευρωπαίους», καθώς και από τον σχετικό με αυτήν ισχυρισμό ότι «ο σοσιαλισμός διαχωρίστηκε ολοκληρωτικά από τον ρατσισμό μέσα από τη δράση του διεθνούς κομμουνιστικού κινήματος» από το 1919 και μετά⁵. Το πρόβλημα γίνεται ακόμη μεγαλύτερο λόγω του γεγονότος ότι οι περισσότερες έρευνες πάνω στον αναρχισμό και τον συνδικαλισμό εστιάζουν στην Ευρώπη και την περιοχή του Βορείου Ατλαντικού και τείνουν να αγνοούν το φυλετικό ζήτημα. Εμείς, αντίθετα, στο κεφάλαιο αυτό αποδεικνύουμε ότι η ευρύτερη αναρχική παράδοση ήταν εναντίον στους φυλετικούς διαχωρισμούς και ταυτόχρονα υπέρ ενός πολυφυλετικού κινήματος.

Στην ευρύτερη αναρχική παράδοση υπάρχει ένα βαθύ φεμινιστικό ένστικτο. Όπως έχουμε ήδη αναφέρει, στα σύγχρονα γραπτά συνηθίζεται οι επιφανείς αναρχικές και συνδικαλιστριες να κατηγοριοποιούνται ως «αναρχοφεμινίστριες» ή «αναρχα-φεμινίστριες». Αυτή η προσέγγιση έχει το πλεονέκτημα ότι κατευθύνει στην προσοχή στον καθοριστικό ρόλο που έπαιξαν οι γυναίκες της ευρύτερης αναρχικής παράδοσης σε ζητήματα ισότητας μεταξύ των φύλων και βοηθά στη διάκριση του αναρχικού και συνδικαλιστικού φεμινισμού από άλλους τύπους φεμινισμού. Ωστόσο, παραδεχόμαστε ότι αυτές οι

ταμπέλες μας προκαλούν κάποια δυσφορία. Από τη μια, η ισότητα των φύλων είναι βασική αρχή της ευρύτερης αναρχικής παράδοσης συνολικά και προωθήθηκε από τους περισσότερους άνδρες αναρχικούς. Από την άλλη, οι αναρχικές και οι συνδικαλιστριες είχαν πολλαπλούς ρόλους στο ευρύτερο κίνημα ως συγγραφείς, μέλη σωματείων, ηγέτιδες απεργιών, οργανώτριες κοινοτήτων και αντάρτισσες. Η υποβάθμιση της συνολικής τους συνεισφοράς μέσω του αποκλειστικού περιορισμού της στον έμφυλο ακτιβισμό πάνω σε ζητήματα φύλου θα ήταν παραπλανητική. Με λίγα λόγια, θα πρέπει να δοθεί προσοχή ώστε να μην υποτεθεί πως οι γυναίκες ακτιβίστριες είναι αναγκαστικά φεμινίστριες ή ότι ο φεμινισμός είναι αποκλειστικά γυναικείο ζήτημα ή ακόμη και ότι οι αναρχικές και οι συνδικαλιστριες αποτελούν μια διακριτή κατηγορία «αναρχα-φεμινιστριών».

Αυτό που διαχωρίζει τον αναρχικό και συνδικαλιστικό φεμινισμό από τον επικρατούντα φιλελεύθερο φεμινισμό (ο οποίος θεωρεί ότι η ισότητα των φύλων πραγματώνεται μέσα από την αύξηση του αριθμού των γυναικών που βρίσκονται στο τιμόνι του κεφαλαίου και του κράτους) είναι η ταξική του πολιτική. Για το κίνημα ως σύνολο, ο αγώνας για τα δικαιώματα των γυναικών αποτελεί τμήμα ενός ευρύτερου ταξικού αγώνα και οι γυναίκες των λαϊκών τάξεων έχουν πολύ περισσότερα κοινά με τους άνδρες ομολόγους τους απ' ό,τι με τις γυναίκες των άλλων τάξεων.

Παρ' όλα αυτά, υπήρχαν σημαντικές διαφορές ανάμεσα στους άνδρες και τις γυναίκες αναρχικούς/ες και συνδικαλιστές/ριες. Οι διαφορές αυτές είχαν να κάνουν με την έννοια της γυναικείας χειραφέτησης και τις πρακτικές της συνέπειες στη στρατηγική του κινήματος. Ένα ακανθώδες ζήτημα ήταν ο σεξουαλικός καταμερισμός της εργασίας: σε ποιο βαθμό θα πρέπει να αλλάξουν οι παραδοσιακοί ρόλοι των φύλων; Θα πρέπει ο γάμος και η οικογένεια να καταργηθούν ως τέτοιοι ή θα μπορούσαν να ανοικοδομηθούν σε μια πιο ισότιμη και εθελοντική βάση; Ένα άλλο δύσκολο ζήτημα ήταν το θέμα της διακριτής οργάνωσης: θα πρέπει οι γυναίκες να οργανώνονται σε αποκλειστικά γυναικείες ομάδες και, αν ναι, πώς θα αλληλεπιδρούν αυτές με το ευρύτερο απελευθερωτικό κίνημα των λαϊκών τάξεων;

II. Αναρχική Ταξική Πολιτική και Φυλή

Όπως είδαμε σε προηγούμενα κεφάλαια, η ευρύτερη αναρχική παράδοση προέτασε την ταξικότητα ως κεντρική οργανωτική της αρχή και υποστήριζε τα κοινά συμφέροντα της εργατικής τάξης και των αγροτών σε όλον τον κόσμο. Ήταν επίσης διεθνιστική και οραματιζόταν τον αγώνα για μια καλύτερη κοινωνία να διεξάγεται πέρα από τα όρια των κρατικών συνόρων, καθώς και πέρα από τα όρια του έθνους και της φυλής. Ο Μπακούνιν υποστηρίζει πως είναι αναγκαίο να «συσπειρωθούν όχι λίγες, αλλά όλες οι χώρες σε ένα πλάνο δράσης» για μια «διεθνή επανάσταση», για μια «οικουμενική, παγκόσμια επανάσταση» που υπερισχύει έναντι όλων των «ειδικών συμφερόντων [...] ματαιοδοξιών, βλέψεων, αντιζηλιών και εχθροτήτων μέσα και ανάμεσα στα έθνη»⁶. Στα πλαίσια του διεθνισμού του, απορρίπτει τα δόγματα περί φυλετικής υπεροχής υποστηρίζοντας πως «όταν μιλάμε για σεβασμό στην ανθρωπότητα», εννοούμε «την αναγνώριση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της ανθρωπίνης αξιοπρέπειας κάθε ανθρώπου, ανεξάρτητα από τη φυλή» ή «το χρώμα», διότι ο χαρακτήρας κάθε ανθρώπου δεν οφείλεται στη «φύση· είναι αποκλειστικά αποτέλεσμα του κοινωνικού περιβάλλοντος»⁷.

Σύμφωνα με τους αναρχικούς και τους συνδικαλιστές, οι φυλετικές διαιρέσεις υποσκάπτουν τη λαϊκή ενότητα και τον διεθνισμό, δηλαδή τις προϋποθέσεις για μια θεμελιώδη κοινωνική αλλαγή. «Η πραγματικά οριστική λύση του κοινωνικού ζητήματος μπορεί να επιτευχθεί μονάχα στη βάση της οικουμενικής αλληλεγγύης των εργατών σε όλες τις χώρες» και «η Συμμαχία απορρίπτει όλες τις πολιτικές που βασίζονται στον αποκαλούμενο πατριωτισμό και την αντιπαλότητα μεταξύ των εθνών»⁸. Η επανάσταση πρέπει να είναι «πολυεθνική, πολυφυλετική» και «παγκόσμια»⁹. Οι φυλετικές διαιρέσεις ωφελούν μόνο τις κυρίαρχες τάξεις. Σύμφωνα με τον Μπέρκμαν:

«Ο καπιταλισμός δεν αναπτύσσει τόσο τη διαίρεση της εργασίας όσο τη διαίρεση των εργαζόμενων. Προσπαθεί να στρέψει τη μια φυλή ενάντια στην άλλη, τον βιομηχανικό εργάτη ενάντια στον αγρότη, τον ανειδίκευτο ενάντια στον ειδικευμένο, τους εργάτες της μιας χώρας ενάντια στους εργάτες της άλλης. Η δύναμη των εκμεταλλευτών βασίζεται στη διάσπαση, τη διαίρεση των εργαζόμενων. Όμως η κοινωνική επανάσταση απαιτεί την ενότητα των εργατικών μαζών¹⁰».

Σύμφωνα με τον Γκερέρο, οι φυλετικοί και εθνικοί διαχωρισμοί προωθούνται σκόπιμα από τους πλούσιους και ισχυρούς:

Οι φυλετικές προκαταλήψεις και η εθνικότητα, που καθοδηγούνται ξεκάθαρα από τους καπιταλιστές και τους τυράννους, αποτρέπουν τους ανθρώπους απ' το να ζουν πλάι πλάι με αδελφικό τρόπο. [...] Ένα ποτάμι, ένα βουνό, μια σειρά από μικρά μνημεία αρκούν για να θεωρείται ο ένας ξένος προς τον άλλο και να μετατρέπονται σε εχθρούς δυο λαοί που ζουν αμφότεροι μέσα στην δυσπιστία και το φόβο, εξαιτίας των πράξεων προηγούμενων γενεών. Κάθε εθνικότητα παριστάνει πως είναι με κάποιον τρόπο ανώτερη από την άλλη. Οι κυρίαρχες τάξεις, οι ελεγκτές της εκπαίδευσης και του πλούτου των εθνών, ταΐζουν το προλεταριάτο με την πίστη της ηλίθιας υπεροχής και υπερηφάνειας [και] καθιστούν αδύνατη την ένωση όλων των εθνών που παλεύουν ξεχωριστά για να απελευθερωθούν από το Κεφάλαιο¹¹.

Αν οι φυλετικές διακρίσεις προωθούνται σκοπίμως από τα πάνω ως επιθετικά ιδεολογικά όπλα ενάντια στις λαϊκές τάξεις, προκύπτει ότι το σχέδιο της οικοδόμησης μιας επαναστατικής λαϊκής αντικουλτούρας πρέπει να πολεμήσει τις διακρίσεις αυτές. Σε ένα πρώτο επίπεδο, αυτό σημαίνει αντιμετώπιση των δογμάτων της φυλετικής υπεροχής και έμφαση στην ταξική πάλη. Για παράδειγμα, ο Ρεκλύ είναι ένας μεγάλος πολέμιος των φυλετικών δογμάτων του δεκάτου ένατου αιώνα και θεωρεί πως είναι σχεδιασμένα για να νομιμοποιούν τον ιμπεριαλισμό και την αποικιοκρατία. Οι διαφορετικοί βαθμοί εξέλιξης των διάφορων περιοχών είναι αποτέλεσμα ιστορικών και γεωγραφικών παραγόντων και όχι των «φυλετικών χαρακτηριστικών» των λαών. Ο Ρεκλύ προβλέπει ότι όσο περισσότερο διασυνδέεται ο κόσμος, τόσο περισσότερο θα αναγνωρίζουν οι άνθρωποι την κοινή τους ανθρώπινη φύση και θα ενωθούν σε μια παγκόσμια εξέγερση ενάντια στον καπιταλισμό¹².

Ο Ρόκερ αμφισβητεί ότι υπάρχουν αποδείξεις για οποιεσδήποτε ουσιαστικές φυλετικές διαφορές, επισημαίνοντας τους αυθαίρετους και αντιφατικούς τρόπους ταξινόμησης των φυλών, τις κοινές ικανότητες και φιλοδοξίες τους και τις ενδείξεις ύπαρξης κοινού προγόνου. Σημειώνει ότι «αν κανείς εξετάσει προσεκτικά τις αναρίθμητες διαβαθμίσεις των [...] φυλών, θα φτάσει τελικά σε σημείο να μην μπορεί να πει με βεβαιότητα πού σταματάει η μια φυλή και πού ξεκινά η άλλη». Το να συνάγουμε συμπεράσματα για τα «νοητικά και πνευματικά χαρακτηριστικά» από την εξωτερική εμφάνιση και να «καταλήγουμε από αυτά σε κρίσεις για την ηθική αξία», είναι «τερατώδες», προσθέτει ο Ρόκερ. Δεν υπάρχουν καθαρές φυλές ούτε καμία απόδειξη ότι οι φυλετικές αναμείξεις είναι επιβλαβείς, ούτε καν μια ξεκάθαρη εξήγηση για τα «καθαρά εξωτερικά χαρακτηριστικά, όπως το χρώμα του δέρματος και των ματιών». Ο Ρόκερ αντιλαμβάνεται τα δόγματα περί φυλετικής υπεροχής ως ιδεολογική νομιμοποίηση της καταπίεσης, η οποία αντανάκλα το «κτηνώδες πνεύμα της κυριαρχίας» της άρχουσας τάξης¹³. Οι Νοτιοαφρικανοί συνδικαλιστές θεωρούσαν επίσης πως το δόγμα της κληρονομικής φυλετικής ανισότητας αποτελεί «καθαρή σαχλαμάρα»¹⁴. Όλα «τα θεμελιώδη φαινόμενα και όλες οι ικανότητες των ανθρώπων έχουν τις ρίζες τους στην [...] ανθρωπότητα, η οποία είναι Μαύρη, Λευκή και Καφετιά»¹⁵.

Η απόρριψη από μεριάς αναρχισμού και συνδικαλισμού των δογμάτων της φυλετικής ανισότητας συνδέεται στενά με την κριτική του Κοινωνικού Δαρβινισμού. Η θεωρία της εξέλιξης του Καρόλου Δαρβίνου αντήχησε σαν κεραυνός στον κόσμο του δεκάτου ένατου αιώνα. Χρησιμοποιώντας παλαιοντολογικά στοιχεία, ο Δαρβίνος υποστηρίζει ότι η εξέλιξη της ζωής στον πλανήτη και η εμφάνιση ολοένα και πολυπλοκότερων μορφών ζωής είναι αποτέλεσμα της φυσικής προσαρμογής στο μεταβαλλόμενο περιβάλλον. Αυτή η θέση έρχεται σε αντιπαράθεση με τα επιχειρήματα της θρησκείας που υποστηρίζουν ότι ο κόσμος είναι αποτέλεσμα μιας σχετικά πρόσφατης δημιουργίας, υπογραμμίζει την τεράστια ηλικία της ζωής πάνω στη Γη, υποστηρίζει ότι οι άνθρωποι αποτελούν μια εξελιγμένη μορφή πρωτευόντων θηλαστικών και επιμένει ότι η ανθρωπότητα

δεν είναι αποτέλεσμα του ευφυούς σχεδιασμού αλλά απρόβλεπτων φυσικών διαδικασιών. Σύμφωνα με τον Δαρβίνο, η εξέλιξη συνδέεται με έναν διαρκή αγώνα για προσαρμογή στις μεταβαλλόμενες συνθήκες και τα προσαρμοστικότερα είδη ακμάζουν περισσότερο.

Αυτή η ιδέα συνοψίστηκε στο διάσημο σλόγκαν «επιβίωση του ισχυρότερου». Όσο προχωρούσε ο δέκατος ένατος αιώνας, γίνονταν προσπάθειες να εφαρμοστούν οι ιδέες αυτές στις ανθρώπινες κοινωνίες, πράγμα που κατά τη δεκαετία του 1870 εξελίχθηκε στον Κοινωνικό Δαρβινισμό. Σύμφωνα με τους Κοινωνιοδαρβινιστές, η ανθρώπινη κοινωνία χαρακτηρίζεται από μια αέναη μάχη μεταξύ ατόμων, λαών και φυλών. Η επιβίωση του ισχυρότερου διακηρύττει ότι η κυριαρχία συγκεκριμένων ατόμων, λαών και φυλών αποτελεί αντανάκλαση της κληρονομικής τους υπεροχής, μια απόδειξη της νίκης τους στον σκληρό αγώνα της ζωής. Από αυτά προκύπτει άμεσα ότι η κοινωνία είναι αναγκαστικά ιεραρχική και άνιση, καθώς και ότι η υπάρχουσα κοινωνική κατάσταση είναι το αναπόφευκτο και αμετάβλητο αποτέλεσμα της ατελείωτης μάχης για επιβίωση – ένας κόσμος που λειτουργεί με βάση τον νόμο της ζούγκλας. Αυτές οι ιδέες είχαν τεράστια επιρροή στην Ευρώπη, τις ΗΠΑ, την Ανατολική Ασία και αλλού¹⁶.

Τα δόγματα του Κοινωνικού Δαρβινισμού συνδέθηκαν με ευκολία με την έμφαση που δίνει ο οικονομικός φιλελευθερισμός στην ανταγωνιστική αγορά και παρείχαν μια εύκολη δικαιολογία για τις ταξικές ανισότητες: οι πλούσιοι είναι άξιοι του πλούτου τους, καθώς αυτό αποτελεί εξωτερική ένδειξη της εγγενούς τους ανωτερότητας· οι φτωχοί είναι κατώτεροι άνθρωποι που απέτυχαν στον ζοφερό αγώνα της ζωής. Παρ' όλο που ο Δαρβίνος πιστεύει πως όλα τα ανθρώπινα είδη έχουν έναν κοινό πρόγονο, ο οποίος το πιθανότερο είναι πως βρισκόταν στην Αφρική, ο Κοινωνικός Δαρβινισμός συνδέθηκε συχνά με αντιλήψεις περί κληρονομικής φυλετικής ανισότητας. Αν οι ανθρώπινες φυλές θεωρηθούν σαν κάτι ανάλογο με τα αντίπαλα είδη, τότε η κυριαρχία των ανώτερων φυλών είναι τόσο αναπόφευκτη όσο και δικαιολογημένη, καθώς το ανώτερο φυλετικά γένος πρέπει να προστατευθεί από τις εκφυλιστικές επιδράσεις των φυσικά κατωτέρων του.

Ο Κοινωνικός Δαρβινισμός είχε τρομερά ανησυχητικές συνέπειες κι έτσι σύντομα δέχθηκε τα πυρά των αναρχικών και των συνδικαλιστών. Ένας από αυτούς που τού άσκησαν κριτική ήταν ο Γκονζάλες Πράδα. Γόνος μιας πλούσιας οικογένειας της Λίμα, στο Περού, και διάσημος συγγραφέας, στα πρώτα του χρόνια ήταν κι ο ίδιος περίπου Κοινωνιοδαρβινιστής. Όμως, στις αρχές του εικοστού αιώνα μετακινήθηκε προς τις αναρχικές ιδέες και κατέληξε να πιστεύει πως ο Κοινωνικός Δαρβινισμός αποτελεί μια λογική της «καταπίεσης του μαύρου στην Αφρική, του ερυθρόδερμου στις ΗΠΑ, του Ταγκάλογκ στις Φιλιππίνες και του ιθαγενή στο Περού»¹⁷. Αυτά τα δόγματα διακηρύττουν την κυριαρχία κάποιων λαών και την καταπίεση άλλων ακόμη και στο εσωτερικό «της ίδιας της λευκής φυλής».

Πράγματι, αν «μπορεί να ειπωθεί [...] ότι σε κάθε έθνος, ανεξάρτητα από το πολιτισμικό του επίπεδο και τη μορφή διακυβέρνησης, υπάρχουν δυο ξεκάθαρα διαχωρισμένες κοινωνικές τάξεις», καθώς και ότι «το χρήμα διαχωρίζει τους ανθρώπους αποτελεσματικότερα απ' ό,τι η φυλή, τότε δεν θα είναι υπερβολικό να πούμε πως οι φτωχοί είναι οι μαύροι της Ευρώπης»¹⁸. Αντιτιθέμενος προς ένα ισχυρό σύνολο αντιλήψεων στο Περού, το οποίο απέδιδε την κατάσταση της χώρας στις φυλετικές προσμίξεις και τον εκφυλισμό, ο Γκονζάλες Πράδα πίστευε ότι το πραγματικό ζήτημα δεν είναι οι φυλετικές διαφορές ανάμεσα στους Ινδιάνους, τους μιγάδες, τους μαύρους, τους Ασιάτες και τους Ευρωπαίους, αλλά ο καπιταλισμός, ο οποίος μπορεί να ανατραπεί μόνο από τις ενωμένες λαϊκές τάξεις¹⁹. Ήταν υπέρμαχος ενός κόσμου χωρίς σύνορα, ιμπεριαλισμό και φυλετική καταπίεση, ενός κόσμου αρμονικής ανάμειξης των φυλών.

Το βιβλίο του Κροπότκιν με τίτλο *Mutual Aid: A Factor in Evolution* («Αλληλοβοήθεια: Ένας Παράγοντας της Εξέλιξης») αποτελεί, σε μεγάλο βαθμό, μια άμεση κριτική του Κοινωνικού Δαρβινισμού²⁰. Ο Κροπότκιν πιστεύει πως «δεν υπάρχει ατιμία στην πολιτισμένη κοινωνία ή στις σχέσεις ανάμεσα στους λευκούς και τις αποκαλούμενες κατώτερες φυλές ή ανάμεσα στους ισχυρούς και τους ανίσχυρους, η οποία να μην μπορεί να βρει δικαιολογία βασισμένη σε αυτό το μοντέλο». Αντίθετα,

ο Κροπότκιν παρατηρεί ότι αν και ο ανταγωνισμός έχει παίξει κάποιον ρόλο στην εξέλιξη, παίρνει κυρίως τη μορφή του ανταγωνισμού ανάμεσα στα διαφορετικά είδη και όχι ανάμεσα στα μέλη του ίδιου είδους. Επίσης, υποστηρίζει ότι η συνεργασία ανάμεσα στα άτομα ενός είδους είναι τουλάχιστον τόσο σημαντική όσο και ο ανταγωνισμός. Η επιτυχία του ανθρώπινου είδους οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στην υψηλά εξελιγμένη του αλληλοβοήθεια. Σύμφωνα με την οπτική του Κροπότκιν, ο ανταγωνισμός «δεν είναι ο κανόνας ούτε στον κόσμο των ζώων ούτε σε αυτόν των ανθρώπων» και «στα ζώα περιορίζεται σε έκτακτες περιόδους»· η φυσική επιλογή συνήθως προχωρά μέσα από την «αλληλοβοήθεια και την αμοιβαία υποστήριξη»²¹.

Με αφετηρία τα τέλη της δεκαετίας του 1880, ο Κροπότκιν αρχίζει να δημοσιεύει μια σειρά επιστημονικών άρθρων, τα οποία αποτέλεσαν τη βάση του βιβλίου αυτού. Οι μελέτες του αφορούν ένα μεγάλο εύρος ζωικών ειδών και ανθρώπινων κοινωνιών, υποστηρίζουν ότι οι Κοινωνιοδαρβινιστές έχουν διαστρεβλώσει τον Δαρβίνο και καταλήγουν στο ότι η ανθρώπινη φύση είναι απολύτως συμβατή με μια κοινωνία βασισμένη στη συνεργασία και την ελευθερία. Η έρευνα του Κροπότκιν είναι σαφώς επηρεασμένη από το επαναστατικό σχήμα του δεκάτου ένατου αιώνα, σύμφωνα με το οποίο η ανθρώπινη κοινωνία ξεκίνησε από τις κοινωνίες των «άγριων» κυνηγών-τροφοσυλλεκτών, εξελίχθηκε σε περίπλοκες «βάρβαρες» φυλές και αυτές με τη σειρά τους έφτασαν στην «πολιτισμένη» κοινωνία. Ωστόσο, ακόμη κι έτσι, υπογραμμίζει ότι όλες οι ανθρώπινες κοινωνίες είχαν τάση προς την αλληλοβοήθεια και παρουσιάζει τις «άγριες» και «βάρβαρες» κοινωνίες, στις οποίες συμπεριλαμβάνει και τους πρώτους Ευρωπαίους, με το πλέον ευνοϊκό πνεύμα: «Όταν ένας έξυπνος άνθρωπος μείνει κοντά τους λίγο περισσότερο, τους περιγράφει ως την “ευγενέστερη” ή την “αβρότερη” φυλή της γης». Χλευάζει τις αξιώσεις περί ευρωπαϊκής υπεροχής, δηλώνοντας πως ένας άνθρωπος «που έχει γαλουχηθεί με τις ιδέες της φυλετικής συντροφικότητας σε όλα, στη συμφορά και την ευτυχία, είναι ανίκανος να καταλάβει τον “ηθικό” Ευρωπαίο», ο οποίος αγνοεί τους λιμοκτονούντες φτωχούς της ίδιας του της πόλης²².

Θα μπορούσε να υποστηριχθεί πως ο Κροπότκιν απλώς αντιστρέφει τον Κοινωνικό Δαρβινισμό, αντικαθιστώντας τον «βιο-κοινωνικό νόμο του ανταγωνισμού με τον δικό του βιο-κοινωνικό νόμο της συνεργασίας» και συνεπώς απορρίπτει ως «“τεχνητά” όλα τα παραδείγματα του ατομικισμού»²³. Αυτό δεν είναι και πολύ εύστοχο. Ο Κροπότκιν αναγνωρίζει σαφώς τόσο τον ανταγωνισμό όσο και τη συνεργασία ως τις «δυο κυρίαρχες παραμέτρους» της εξέλιξης και υποστηρίζει ότι η έμφαση που δίνει στη συνεργασία αποτελεί διορθωτικό παράγοντα σε μελέτες που τονίζουν μόνο τη σύγκρουση²⁴.

Αν και ο Κροπότκιν είναι βέβαιο πως θεωρεί ότι υπάρχει συνέχεια ανάμεσα στη φύση και την κοινωνία, θέτει έναν διαχωρισμό μεταξύ τους, τονίζοντας τη σημασία που έχουν οι κοινωνικοί παράγοντες στον καθορισμό του εάν μπαίνουν μπροστά οι συνεργατικές ή οι ανταγωνιστικές τάσεις: «Ο άνθρωπος διαμορφώνεται τόσο από τα ένστικτα που κληρονομεί όσο και από την αγωγή του»· «τα κηρύγματα του γενικευμένου μίσους και του ανελέητου ανταγωνισμού» υπονομεύουν «τους θεσμούς της αμοιβαίας υποστήριξης»· ο στενός και «άκρατος ατομικισμός είναι νεόπλασμα του σύγχρονου κόσμου, όχι χαρακτηριστικό του πρωτόγονου ανθρώπου»²⁵. Τέλος, αν και έχει υποστηριχθεί ότι «οι αποκαλούμενοι “νόμοι” του Κροπότκιν έχουν υπαρκτή μεν, ελάχιστη δε, αντιστοιχία με τις θεωρίες του Μαρξ για την ταξική πάλη και τη μη αλλοτριωμένη συνεργασία», δεν υπάρχει αμφιβολία ότι ο Κροπότκιν με την Αλληλοβοήθεια στόχευε να αποδείξει τη δυνατότητα ύπαρξης μιας ελεύθερης σοσιαλιστικής κοινωνίας, δημιουργημένης από μια ταξική επανάσταση²⁶.

Σε ένα άλλο επίπεδο, ο αγώνας ενάντια στις φυλετικές προκαταλήψεις απαιτεί την προώθηση του διεθνισμού και της αλληλεγγύης, την εστίαση στα κοινά συμφέροντα των λαϊκών τάξεων όλου του κόσμου και την οργάνωση πέρα από τα όρια της φυλής. Σύμφωνα με τον Γκερέρο, «αν όλοι οι εργάτες των διαφόρων [...] εθνών είχαν άμεση συμμετοχή σε όλα τα σημαντικά κοινωνικά ζητήματα που αφορούν μια ή περισσότερες προλεταριακές ομάδες, τότε τα ζητήματα αυτά θα επιλύονταν με χαρά και προθυμία από τους ίδιους τους εργάτες»²⁷. Χρησιμοποιώντας τα λόγια της ΙWW των ΗΠΑ, «Όλοι οι εργαζόμενοι θεωρούνται ίσοι και ενώνονται για έναν κοινό σκοπό» και «η ΙWW δεν είναι σωματείο λευκών, σωματείο μαύρων, σωματείο κόκκινων ή κίτρινων, αλλά σωματείο εργατών»²⁸. Επιπλέον:

«Είμαστε “πατριώτες” της τάξης μας, της εργατικής τάξης. Αντιλαμβανόμαστε πως, ως εργάτες, δεν έχουμε πατρίδα. Οι σημαίες και τα σύμβολα που κάποτε σήμαιναν για μας σπουδαία πράγματα έχουν αρπαγεί από τους εργοδότες μας. Σήμερα δεν σημαίνουν τίποτα για μας, παρά μόνο καταπίεση και τυραννία. Όσο τσακωνόμαστε μεταξύ μας για εθνικές διαφορές, αποδυναμώνουμε τον αγώνα μας, χάνουμε τον ίδιο μας τον σκοπό. [...] Το σωματείο μας είναι ανοιχτό σε όλους τους εργάτες. Οι διαφορές στο χρώμα και τη γλώσσα δεν αποτελούν εμπόδια για εμάς. Στην οργάνωσή μας βρίσκονται επί ίσοις όροις ο Καυκάσιος, ο Μαλαισιανός, ο Μογγόλος και ο Νέγρος»²⁹.

Τέλος, το σχέδιο της ενοποίησης των λαϊκών τάξεων πέρα από όρια της φυλής περιλαμβάνει τη μέριμνα για τις ιδιαίτερες εμπειρίες και μορφές καταπίεσης που αντιμετωπίζουν συγκεκριμένες ομάδες. Σύμφωνα με τον Μπέρκμαν:

«Η ταξική συνείδηση και η αλληλεγγύη πρέπει να αναπτυχθούν τόσο σε εθνικό όσο και σε διεθνές επίπεδο, για να μπορέσει η εργατική τάξη να ωριμάσει εντελώς. Όπου υπάρχει αδικία, όπου υπάρχουν διωγμοί και καταπίεση – όπως στην υποδούλωση των Φιλιππίνων, στην εισβολή στη Νικαράγουα, στην υποδούλωση των εργαζόμενων του Κονγκό από τους Βέλγους εκμεταλλευτές, στην καταπίεση των λαών στην Αίγυπτο, την Κίνα, το Μαρόκο ή την Ινδία – οι εργάτες ολόκληρου του κόσμου πρέπει να υψώσουν τη φωνή τους ενάντια σ’ αυτές τις αδικίες και να δείξουν την αλληλεγγύη τους προς τους δυστυχημένους και τους καταπιεσμένους όλου του κόσμου»³⁰.

Με άλλα λόγια, η επαναστατική υπόθεση δεν είναι απλώς ζήτημα αγώνα ενάντια στις φυλετικές προκαταλήψεις που διεισδύουν στην εργατική τάξη και τους αγρότες. Έχει να κάνει επίσης με την εξέγερση ενάντια στους συστηματικούς φυλετικούς διαχωρισμούς που προωθούν οι άρχουσες τάξεις. Οι διαχωρισμοί αυτοί γίνονται αντιληπτοί ως υπονομευτικοί για τα συμφέροντα όλων των μελών των λαϊκών τάξεων. Σύμφωνα με την IWW, «είμαστε όλοι εργάτες και γι’ αυτό τα συμφέροντά μας είναι κοινά», συνεπώς «ένα πλήγμα σ’ αυτούς είναι πλήγμα σε εμάς»³¹.

Οι συνδικαλιστές υποστήριξαν το ξεπέραςμα αυτών των διαχωρισμών ακόμη και στη Νότιο Αφρική, όπου η πλειοψηφία της εργατικής τάξης αποτελούταν από ανελεύθερους Αφρικανούς εργάτες και οι λευκοί κυριαρχούσαν στις ειδικευμένες και τις εποπτικές θέσεις. Σύμφωνα με την οπτική τους, «αν οι ιθαγενείς συντριβούν, θα συντριβούν και οι λευκοί», καθώς το «άγχος του εργασιακού ανταγωνισμού» αναγκάζει τους λευκούς εργάτες «να αποδεχθούν τις ίδιες συνθήκες εργασίας με τους μαύρους αδελφούς τους»³². Η φυλετική καταπίεση καταδικαζόταν από θέση αρχής ως άδικη και ασύμβατη με τη δημιουργία ενός επαναστατικού στρατοπέδου ταξικής πάλης. Αυτό που χρειαζόταν ήταν ένα «νέο κίνημα» που να ξεπερνά τα «όρια του Κλάδου, της φυλής και του φύλου»· το νέο αυτό κίνημα, «τεθεμελιωμένο επί την πέτραν [φράση από την Επί του Όρους Ομιλία, όπως καταγράφεται στο Κατά Ματθαίον Ευαγγέλιον ΣτΜ.] του πιο ταλαιπωρημένου προλεταρίου που μοχθεί για έναν αφέντη», πρέπει να είναι «τόσο ευρύ όσο η ανθρωπότητα» και να «μην αναγνωρίζει κλαδικά σύνορα και κανέναν αποκλεισμό με βάση το χρώμα»³³. Όπως αναφέρει ο Ντελεονιστής Τ. Μ. Γκίμπσον σε άρθρο του στην εφημερίδα The International («Η Διεθνής») της Διεθνούς Σοσιαλιστικής Λίγκας:

«Ο Βιομηχανικός Γιουνιονισμός είναι η μόνη λύση στο πρόβλημα [της φθηνής εργασίας], καθώς οργανώνεται πέρα από τα όρια του χρώματος [...] [διότι] τα συμφέροντα της εργατικής τάξης, ανεξαρτήτως χρώματος, είναι ταυτόσημα και βρίσκονται σε ασυμβίβαστη αντίθεση με αυτά της τάξης των καπιταλιστών. [...] Ο εργάτης πρέπει να οργανώνεται για να ενώσει όλους τους μισθωτούς στη μάχη ενάντια στο κεφάλαιο. [...] Η μόνη ελπίδα και για τις δυο φυλές είναι να ενωθούν σε μια βιομηχανική οργάνωση. Τότε θα μπορούν να βλέπουν το μέλλον με αυτοπεποίθηση, προχωρώντας βήμα βήμα προς τον στόχο, τη χειραφέτηση της εργασίας από το κεφάλαιο. Το μέλλον ανήκει σε εσένα, τον εργάτη, όποια κι αν είναι η φυλή σου ή το χρώμα του δέρματός σου. Εσύ είσαι η μοναδική τάξη που θα αναλάβει τη διατάραξη της κοινωνίας όπως είναι

σηματισμένη σήμερα. Η ιστορική αποστολή της ίδρυσης της Συνεργατικής Κοινοπολιτείας, η οποία θα καταργήσει κάθε ταξικό διαχωρισμό, κάθε ταξική εξουσία, είναι δική σου»³⁴.

Αυτός ο τρόπος σκέψης διαφέρει θεμελιωδώς από τη φυλετική ανάλυση που προτάσσουν οι εθνικιστές, οι οποίοι υποστηρίζουν πως οι διαφορετικές φυλές και εθνικότητες έχουν θεμελιωδώς ασυμβίβαστα συμφέροντα. Διαφέρει επίσης από τις σύγχρονες «πολιτικές της ταυτότητας», οι οποίες αντιλαμβάνονται την κοινωνία ως κατακερματισμένη σε αναρίθμητα και ασυμβίβαστα στρώματα, σύμφωνα με την τάξη, το φύλο, την εθνικότητα, τον σεξουαλικό προσανατολισμό και τη φυλή. Εστιάζουν εν γένει σε ταυτότητες που διαπερνούν τις τάξεις. Οι πολιτικές της ταυτότητας σε γενικές γραμμές δεν παίρνουν στα σοβαρά την ταξικότητα ή δεν την αντιλαμβάνονται ως πρωταρχική.

Ο Αμερικανός ακαδημαϊκός Ντέιβιντ Ρέντιγκερ εκπροσωπεί μια εκδοχή αυτής της προσέγγισης που έχει σημαντική επιρροή. Σύμφωνα με αυτόν, όλοι οι λευκοί εργάτες επωφελούνται από το σύστημα φυλετικών προνομίων και αποκτούν πρόσβαση στα προνόμια αυτά διεκδικώντας την ταυτότητα του λευκού αντί για αυτήν του εργάτη. Από τα παραπάνω προκύπτει ότι «το πρόβλημα δεν είναι ότι η λευκότητα είναι καταπιεστική και λανθασμένη· είναι ότι η λευκότητα δεν είναι τίποτα περισσότερο από καταπιεστική και λανθασμένη». Συνεπώς, ένα ενιαίο εργατικό κίνημα μπορεί να σχηματιστεί μόνο μέσα από την «κατάργηση της λευκότητας» και των προνομίων της³⁵. Αυτό μπορεί να συμβεί μέσα από την αντίσταση των έγχρωμων ανθρώπων απέναντι στο σύστημα των φυλετικών προνομίων και την απόρριψη από πλευράς λευκών ανθρώπων της φυλετικής τους ταυτότητας και των προνομίων που αυτή προφανώς συνεπάγεται. Ο αγώνας προβάλλεται με φυλετικούς όρους, διαπερνώντας τις τάξεις, και όχι με ταξικούς όρους, διαπερνώντας τις φυλές.

Αυτή η λογική βασίζεται σε μεγάλο βαθμό στις Μαρξιστικές θεωρίες των δυο σταδίων για την εθνική απελευθέρωση: το πρώτο στάδιο της εθνικής απελευθέρωσης (στην περίπτωση μας αυτό είναι η κατάργηση της λευκότητας) πρέπει να ολοκληρωθεί προτού ξεκινήσει το δεύτερο στάδιο του σοσιαλιστικού αγώνα, στον οποίο η ταξικότητα είναι κεντρική. Μερικές φορές η σύνδεση είναι αρκετά άμεση. Ο Νόελ Ιγκνάντιεφ, συντάκτης του *Race Traitor: Journal of the New Abolitionism* («Φυλετικός Προδότης: Περιοδικό του Νέου Αμπολισιονισμού» [Ο όρος «abolitionism» θα μπορούσε να αποδοθεί στα ελληνικά ως καταργητισμός. Η συγκεκριμένη έννοια χρησιμοποιήθηκε για να περιγράψει το κίνημα υπέρ της κατάργησης της δουλείας, αλλά με την πάροδο των ετών έχει χρησιμοποιηθεί και σε άλλα πεδία ΣτΜ.]), το οποίο υποστηρίζει ότι «Η Προδοσία της Λευκότητας είναι Πίστη στην Ανθρωπότητα», είναι πρώην Μαιοϊκός³⁶. Ωστόσο, υπάρχει μια ακόμη βασικότερη συγγένεια ανάμεσα στις πολιτικές της ταυτότητας και τη θεωρία των δυο σταδίων, η οποία εντοπίζεται στην κοινή τους παραδοχή ότι οι αγώνες ενάντια στην κοινωνική καταπίεση με βάση την εθνικότητα, το φύλο κ.ο.κ. είναι από την ίδια τους τη φύση διαχωρισμένοι από τους ταξικούς αγώνες ενάντια στον καπιταλισμό.

Όπως θα δείξει η διερεύνηση της προσέγγισης περί κατάργησης της λευκότητας, τα επιχειρήματα αυτά επιδέχονται αρκετών σοβαρών ενστάσεων. Η ανάλυσή αυτή βασίζεται στην αντίληψη ότι υπάρχουν ουσιαστικές και αμετάβλητες φυλετικές ταυτότητες οι οποίες επικαθορίζουν την πολιτική τοποθέτηση και τη συμπεριφορά των φορέων τους. Με απλά λόγια, η συμπεριφορά των ανθρώπων γίνεται αντιληπτή ως καθορισμένη από τη φυλετική τους ταυτότητα και οι φυλετικές ταυτότητες γίνονται αντιληπτές ως εγγενώς συνδεδεμένες με συγκεκριμένα οικονομικά συμφέροντα και θεωρείται πως επιτάσσουν συγκεκριμένες πολιτικές επιλογές³⁷. Από τη στιγμή που αυτός ο συγκεκριασμός φυλής, οικονομίας και πολιτικής τίθεται σε ισχύ, η κοινωνία αναλύεται σαν ένα σύνολο ανταγωνιζόμενων φυλών και ο αναλυτής είναι ελεύθερος να προσδώσει σε κάθε φυλή συγκεκριμένες αρετές ή ελαττώματα³⁸.

Ένα βασικό πρόβλημα αυτών των προσεγγίσεων είναι ότι αγνοούν τις περιπλοκότητες των φυλετικών ταυτοτήτων. Οι φυλετικές ταυτότητες σίγουρα μπορούν να επιστρατευθούν απέναντι σε μια πολιτική φυλετικών προνομίων, αλλά το να ισχυρίζεται κανείς ότι όποιος έχει μια συγκεκριμένη φυλετική ταυτότητα έχει αναγκαστικά κοινή θεώρηση και συμφέροντα

με τους ομόφυλους του αντιστοιχεί στα χονδροειδέστερα φυλετικά στερεότυπα. Άνθρωποι από τον Άλμπερτ Πάρσονς μέχρι τον Λένιν αυτοπροσδιορίζονταν ως λευκοί, αλλά αντιτίθονταν στη φυλετική υπεροχή και τα φυλετικά προνόμια, ενώ ακόμη και η εργασία του ίδιου του Ρέντιγκερ πάνω στην ΙWW αποδεικνύει ότι η λευκή ταυτότητα είναι συμβατή με τη ριζοσπαστική διαφυλετική πολιτική³⁹. Οι άνθρωποι δεν μπορούν απλά να αποκηρύξουν τις φυλετικές τους ταυτότητες, όπως φαίνεται να προτείνουν συγγραφείς σαν τους Ιγκνάτιεφ και Ρέντιγκερ· στις κοινωνίες του σύγχρονου κόσμου που έχουν φυλετική συνείδηση, στον καθένα αποδίδεται μια φυλετική ταυτότητα ανεξάρτητα από τις προσωπικές του επιλογές. Αυτό είναι και το σημείο όπου χωλαίνει το σχέδιο του νέου αμπολισιονισμού, ενώ, την ίδια στιγμή, η προσέγγιση των δυο σταδίων για τον αγώνα – ξανά, η φυλετική απελευθέρωση η οποία στη συνέχεια ακολουθείται από την ταξική επανάσταση – αναπαράγει την προβληματική Μαρξιστική στρατηγική της εθνικής δημοκρατικής επανάστασης.

Τέλος, η αντίληψη ότι οι εργάτες που ανήκουν σε διαφορετικές φυλές έχουν θεμελιωδώς διαφορετικά συμφέροντα δεν είναι κάτι που αποδέχεται η ευρύτερη αναρχική παράδοση και σίγουρα υπάρχουν στέρεες αποδείξεις που υποστηρίζουν τη θέση της ότι οι φυλετικές διαιρέσεις χειροτερεύουν τις συνθήκες ζωής της εργατικής τάξης εν γένει, καθώς διαχωρίζουν τους εργάτες και αποδιοργανώνουν τα εργατικά κινήματα⁴⁰. Από τα παραπάνω διαφαίνεται η ανάγκη για διαφυλετικά λαϊκά κινήματα που περιλαμβάνουν μαζικά σωματεία και όχι για μια πολιτική της ταυτότητας που στηρίζεται στον κατακερματισμό και στρέφει τη μια ομάδα εργατών ενάντια στην άλλη. Η ταξική πολιτική υποδεικνύει ότι η άρχουσα μειοψηφία αποκομίζει οφέλη από την εκμετάλλευση της πλειοψηφούσας εργατικής τάξης. Η θεωρία περί κατάρνησης της λευκότητας στρέφεται προς την αντίθετη κατεύθυνση: μια φυλετική διαταξική πλειοψηφία εκμεταλλεύεται διαταξικές φυλετικές μειοψηφίες. Πέραν του γεγονότος ότι αγνοεί την πραγματικότητα της ταξικότητας στο εσωτερικό των φυλών, μια τέτοια προσέγγιση αποτυγχάνει επίσης να εξηγήσει πώς ακριβώς οι μειοψηφίες, οι οποίες – σύμφωνα με συγγραφείς όπως οι Ιγκνάτιεφ και Ρέντιγκερ – χαρακτηρίζονται ακριβώς από την υποαπασχόληση και την εργασία στις χειρότερες ταπεινωτικές χειρωνακτικές δουλειές, ωφελούν την πλειοψηφία της εργατικής τάξης.

Αντίθετα, η ταξική πολιτική του αναρχισμού και του συνδικαλισμού, η οποία στοχεύει στη συνένωση των ανθρώπων διαφορετικών φυλών, αποτελεί έναν δρόμο διαφυγής από τον φαύλο κύκλο των συγκρούσεων που δημιουργούν και διαιωνίζουν ο εθνικισμός και οι πολιτικές της ταυτότητας. Αυτήν ακριβώς την ταξική ενότητα είναι που δεν μπορεί να διασφαλίσει η θεώρηση περί κατάρνησης της λευκότητας. Σε σχεδόν οποιαδήποτε Δυτική χώρα κι αν εφαρμοζόταν κάτι τέτοιο, προκύπτει ότι το βασικό καθήκον θα είναι η πάλη για χειροτέρευση των συνθηκών ζωής της πλειοψηφίας της εργατικής τάξης που υποτίθεται πως ωφελείται από τα λευκά προνόμια. Αυτή η θέση είναι από μόνη της προβληματική και καταδεικνύει επίσης τις αντιφάσεις του ίδιου του σχεδίου της κατάρνησης της λευκότητας: από τη μια, υποστηρίζει ότι για το τέλος της φυλετικής καταπίεσης απαιτείται να παραιτηθούν μαζικά οι λευκοί από τα προνόμιά τους, ενώ, από την άλλη, ισχυρίζεται πως η λευκή εργατική τάξη επωφελείται τα μέγιστα από την φυλετική καταπίεση – θέση που δείχνει ότι μια ευρεία απόρριψη των λευκών προνομίων είναι υπερβολικά απίθανη. Αντίθετα, η ευρύτερη αναρχική παράδοση προτάσσει την κινητοποίηση όσο περισσότερων καθημερινών ανθρώπων γίνεται, προκειμένου να αγωνιστούν για τη βελτίωση των συνθηκών της ζωής τους σύμφωνα με τα συμφέροντά τους. Αυτό δεν σημαίνει πως οι φυλετικές προκαταλήψεις και οι διαχωρισμοί αγνοούνται· ένα επαναστατικό μαζικό κίνημα των λαϊκών τάξεων θα επιτύχει μονάχα στο βαθμό που αντιπαλεύει τις φυλετικές προκαταλήψεις και μάχεται ενάντια στους φυλετικούς διαχωρισμούς.

Η μάχη ενάντια στις προκαταλήψεις έχει καθοριστική σημασία για την νίκη επί του καπιταλισμού και του κράτους. Η Διεθνής του Γιοχάνεσμπουργκ έγραφε ότι «Ο αγώνας ενάντια στον καπιταλισμό είναι αγώνας ενάντια στις προκαταλήψεις και τα καπιταλιστικά προωθούμενα μίσση στις γραμμές των εργατών». «Αν κερδίσουμε σε αυτό έχουμε κερδίσει και τον καπιταλισμό»⁴¹. Όμως η ενότητα απαιτεί και την ενεργό δέσμευση για οργάνωση όλων των εργατών, καθώς και τη μάχη ενάντια στους φυλετικούς διαχωρισμούς. Η Διεθνής πρόσθετε ότι είναι αναγκαίο να «σαρωθούν» τα «κύρια εμπόδια απέναντι στην αποτελεσματική εργατική αλληλεγγύη», όπως για παράδειγμα η «άρνηση των ίσων πολιτικών ελευθεριών στους ιθαγενείς» και το σύστημα φθηνής εργασίας που βασίζεται στην υποβάθμιση και τη σκλαβιά επί συμβάσει⁴².

Μετάφραση/ Επιμέλεια: Κωστής

Σημειώσεις:

1. Bakunin, «Geneva's Double Strike», 148.
2. Bakunin, «The Policy of the International», 174.
3. Bakunin, «Internationalism and the State», 43.
4. W. E. B. DuBois, *The Souls of Black Folk*, βασισμένο στην αναθεωρημένη έκδοση του 1953 (1903; repr., New York: Bantam, 1989), xxxi, 7-8.
5. P. van Duin, «South Africa», στο *The Formation of Labour Movements, 1870-1914*, επιμ. M. Van der Linden και J. Rojahn (Leiden: E. J. Brill, 1990), 624-25; Krikler, *Rand Revolt*, 110.
6. M. Bakunin, «The National Catechism», στο *Bakunin on Anarchy: Selected Works by the Activist-Founder of World Anarchism*, επιμ. S. Dolgoff (1866; repr., London: George Allen and Unwin, 1971), 99; Bakunin, *Statism and Anarchy*, 49; Bakunin, «The Revolutionary Catechism», 95-96
7. Bakunin, «Federalism, Socialism, Anti-Theologism», 147. Πρέπει να σημειωθεί ότι υπάρχουν αποσπάσματα του έργου του Μπακούνιν που δείχνουν μια ξεκάθαρη τάση προς ορισμένα χυδαία εθνικά και φυλετικά στερεότυπα. Αν ο Μαρξ παρουσιάζει συχνά μια κάποια «Ρωσοφοβία» και ορισμένες αντισλαβικές προκαταλήψεις, τότε ο Μπακούνιν σε πολλές περιπτώσεις εκφράζει μια σαφή μεροληψία απέναντι στους Γερμανούς και τους Εβραίους. Τόσο ο Μαρξ όσο και ο Μπακούνιν μερικές φορές αποδίδουν στα έθνη τους ιδιαίτερα επαναστατικές ιδιότητες. Σύμφωνα με τον Μαρξ, οι περισσότερες σλαβικές εθνότητες «δεν είχαν ποτέ τους ιστορία» και η κατάκτηση της Ανατολικής Ευρώπης από τη Γερμανία ήταν «προς το συμφέρον του πολιτισμού». Σύμφωνα με τον Μπακούνιν, η λατρεία για την εξουσία είναι ενσωματωμένη «σε ολόκληρη τη ζωή, τη σάρκα και το αίμα κάθε Γερμανού», ενώ «οι Σλάβοι είναι κατ' εξοχήν ειρηνικοί άνθρωποι της υπαίθρου» και ο κρατισμός είναι «εντελώς αντίθετος» με τα «πάθη» τους. Βλ. Bonanno, *Anarchism and the National Liberation Struggle*, 13-15· Bakunin, *Statism and Anarchy*, 39, 45, 105. Για τη Ρωσοφοβία του Μαρξ, βλ. McLellan, *Karl Marx*, 202-3, 261-62, 288, 362, 377, 389, 438-39. Φυσικά, θα μπορούσε να υποστηριχθεί οι Μαρξ και Μπακούνιν δεν προσφεύγουν σε βιολογικές ερμηνείες των υποτιθέμενων εθνικών χαρακτηριστικών που αποδίδουν και ότι αμφότεροι μιλούν για ευμετάβλητες πολιτικές κουλτούρες. Αυτή η προσέγγιση παρουσιάζει κάποια πλεονεκτήματα, αλλά κάτι τέτοιο δεν συγχωρεί σε καμία περίπτωση τις προκαταλήψεις τους. Είναι πιο χρήσιμο να παραδεχόμαστε τα ελαττώματά τους, σημειώνοντας ότι οι προκαταλήψεις τους αντιτίθενται στα ευρύτερα δόγματα και τις ελπίδες τους. Για παράδειγμα, αφότου έχει χρησιμοποιήσει το προαναφερθέν στερεότυπο για τους Γερμανούς, ο Μπακούνιν συνεχίζει υποστηρίζοντας πως «θα έρθει η ώρα που το ίδιο το γερμανικό προλεταριάτο, έχοντας κατανοήσει καλύτερα ... τα συμφέροντά του (τα οποία είναι αδιαχώριστα από τα συμφέροντα του προλεταριάτου όλων των άλλων χωρών)», θα ενωθεί με το «σλαβικό προλεταριάτο», το οποίο πρέπει με τη σειρά του να μάθει ότι ο διεθνισμός αποτελεί «το μοναδικό μονοπάτι ... για την απελευθέρωση»· Bakunin, *Statism and Anarchy*, 51.
8. Bakunin, «Preamble and Programme of the International Alliance of the Socialist Democracy», 427-28.

9. Bakunin, *Statism and Anarchy*, 45.
10. Berkman, *The ABC of Anarchism*, 45-46· βλ. επίσης 53.
11. Αναφέρεται στο Poole, «*The Anarchists in the Mexican Revolution*», 71.
12. Fleming, *The Anarchist Way to Socialism*, 239-44.
13. Rocker, *Nationalism and Culture*, 40, 298-99, 303, 313, 317, 320, 40.
14. «Notes on Natives, No. 1», *The International*, 16/3/1917.
15. «The Great Unskilled», *The International*, 9/2/1917.
16. Dong-hyun Huh, «Forms of Acceptance of Social Darwinism by the Korean Progressives of the 1880s-1890s: on the Materials of Yu Giljun and Yun Ch'ihō», *International Journal of Korean History* 2 (2001).
17. M. González Prada, «Our Indians», στο *Anarchism: A Documentary History of Libertarian Ideas, Volume 1: From Anarchy to Anarchism, 300 CE to 1939*, επιμ. R. Graham (1904; repr., Montreal: Black Rose, 2005), 321. Για μια χρήσιμη εισαγωγή και ανθολογία, βλ. επίσης D. Sobrevilla, (επιμ.), *Free Pages and Other Essays: Anarchist Musings: Manuel González Prada* (New York: Oxford University Press, 2003).
18. M. González Prada, «The Two Nations», στο *Free Pages and Other Essays: Anarchist Musings: Manuel González Prada*, επιμ. D. Sobrevilla (New York: Oxford University Press, 2003), 270.
19. Βλ. J. Delhom, «Ambiguités de la Question Raciale dans les Essais de Manuel González Prada», στο *Les Noirs et le Discours Identitaire Latino-américain*, επιμ. V. Lavou (Perpignan, France: CRILAUP-Presses Universitaires de Perpignan, 1997).
20. Η Αλληλοβοήθεια του Κροπότκιν συντάχθηκε το 1902 από μια σειρά άρθρων πάνω στην εξέλιξη, τη φύση και την κοινωνία, τα οποία ξεκίνησαν να γράφονται το 1890. Προτίθετο να αποτελέσει μια κριτική του Κοινωνικού Δαρβινισμού και του ακραίου ατομικισμού, προτάσσοντας τον κεντρικό ρόλο που παίζει η συνεργασία στην εξέλιξη τόσο των ζώων όσο και των ανθρώπων. Βλ. P. Kropotkin, *Mutual Aid: A Factor of Evolution* (1902; repr., New York: Penguin Books, 1939).
21. Kropotkin, *Memoirs of a Revolutionist*, 299.
22. Kropotkin, *Mutual Aid*, 84, 94-95.

23. D. A. Stack, «The First Darwinian Left: Radical and Socialist Responses to Darwin, 1859-1914», *History of Political Thought* 21, no. 4 (2000): 699· βλ. επίσης P. Mattick, «Kropokin on Mutual Aid: Review», *Western Socialist* (Φεβρουάριος 1956).
24. Kropotkin, *Mutual Aid*, 231-32.
25. ό.π., 82, 218, 229.
26. H. Cleaver, «Kropotkin, Self-Valorization, and the Crisis of Marxism» (Εργασία που παρουσιάστηκε στο συνέδριο για τον Πιότρ Αλεξέγιεβιτς Κροπότκιν, το οποίο οργανώθηκε στη Μόσχα από την Ρωσική Ακαδημία Επιστημών, με αφορμή την 150ή επέτειο της γέννησής του, το διάστημα 8-14/12/1992).
27. Αναφέρεται στο Poole, «The Anarchists in the Mexican Revolution», 71.
28. Αναφέρεται στο Foner, *The Industrial Workers of the World*, 123, 125.
29. G. H. Perry, *The Revolutionary IWW* (Chicago: IWW Publishing Bureau, 1913), 7-8.
30. Berkman, *The ABC of Anarchism*, 55-56.
31. Perry, *The Revolutionary IWW*, 7-8.
32. «The Problem of Coloured Labour», *Voice of Labour*, 27/10/1911.
33. «The Wrath to Come», *The International*, 3/12/1915.
34. J. M. Gibson, «Race Prejudice», *The International*, 23/2/1916.
35. D. Roediger, *Towards the Abolition of Whiteness: Essays on Race, Politics, and Working Class History* (London: Verso, 1994), 13.
36. Για ένα αντιπροσωπευτικό δείγμα του περιοδικού αυτού, βλ. N. Ignatiev and J. Garvey, (επιμ.), *Race Traitor* (London: Routledge, 1996).
37. Έτσι, σύμφωνα με τον Ρέντιγκερ, οι Ευρωπαίοι μετανάστες αυτοπροσδιορίζονται ως λευκοί όταν βρίσκονται σε αμερικανικό έδαφος, προκειμένου να έχουν πρόσβαση στα «ιδιαίτερα δημόσια και ψυχολογικά οφέλη που παρέχει η λευκότητα». D. Roediger, *The Wages of Whiteness: Race and the Making of the American Working Class* (London: Verso, 1991), 136-37. Ο ίδιος ισχυρισμός βρίσκεται και στο N. Ignatiev, *How the Irish Became White* (New York: Routledge, 1995). Η λογική είναι ξεκάθαρη: φυλή, οικονομικά συμφέροντα και πολιτική, όλα συγχωνεύονται σε μια τέτοια ανάλυση. Πρέπει να σημειωθεί ότι υπάρχουν απειροελάχιστες στέρεες αποδείξεις για τους ισχυρισμούς ότι ομάδες όπως οι Ιρλανδοί άρχισαν να θεωρούνται λευκοί στις

Η.Π.Α. μόνο μετά από μεγάλους αγώνες· βλ., πχ. Jensen, «'No Irish Need Apply': A Myth of Victimisation», *Journal of Social History* 36, no. 2 (2002).

38. Για παράδειγμα, ο μαύρος εθνικιστής Σέντρικ Ρόμπινσον υποστηρίζει ότι η «άρνηση» του καπιταλισμού δεν είναι το «Ευρωπαϊκό προλεταριάτο», αλλά «η συνεχής και συνεχώς εξελισσόμενη αντίσταση των αφρικανικών λαών ενάντια στην καταπίεση», εκπεφρασμένη μέσω μιας «μοναδικής ιστορικής ταυτότητας»· C. J. Robinson, *Black Marxism: The Making of the Black Radical Tradition* (London: Zed Books, 1983), 2-5. Την ίδια λογική ακολουθούν και οι λευκές δεξιές θεωρίες που θέλουν τον καπιταλισμό να είναι «εβραϊκός».
39. Για παράδειγμα, τα δεδομένα που παρουσιάζονται στην ανάλυση του Ρέντιγκερ για την πολιτική της διαφυλετικής Αδελφότητας των Εργατών στην Ξυλεία της IWW, δείχνουν ότι το σωματείο θεωρούσε πως η λευκή ταυτότητα ήταν απολύτως συμβατή με την ριζοσπαστική πολιτική και την πολυφυλετικότητα και προωθούσε μια επαναστατική λευκή εργατική ταυτότητα που στόχευε σε μια καθολική ενότητα της εργατικής τάξης· Roediger, *Towards the Abolition of Whiteness*, 127-80.
40. Μελετώντας τις Η.Π.Α., ο Ał Szymanski ανακάλυψε ότι όσο μικρότερο ήταν το χάσμα ανάμεσα στους μισθούς των λευκών και αυτούς των έγχρωμων, τόσο πιο πολύ πλησίαζαν ήταν οι απολαβές των λευκών εκεί με τις απολαβές των λευκών σε άλλα μέρη, καθώς και ότι, αντίστοιχα, όσο μεγαλύτερο ήταν το χάσμα αυτό, τόσο μεγαλύτερη ήταν και η ανισότητα ανάμεσα στους λευκούς των διαφόρων περιοχών. Αυτό συνέβαινε επειδή οι φυλετικές προκαταλήψεις των λευκών εργατών λειτουργούσαν αποτρεπτικά στη δημιουργία ισχυρών εργατικών κινημάτων, ενώ οι συστηματικοί φυλετικοί διαχωρισμοί μείωναν τους μισθούς και υποβάθμιζαν τη διαπραγματευτική θέση των έγχρωμων, υπονομεύοντας τις συνθήκες ζωής και των λευκών εργατών. Βλ. A. Szymanski, «Racial Discrimination and White Gain», *American Sociological Review*, no. 41 (1976): 403-414. Συνεπώς, προκύπτει ότι τα διαφυλετικά εργατικά κινήματα ωφελούν τους λευκούς εργάτες – δηλαδή, συμβαίνει το αντίστροφο από αυτό που υποστηρίζει η ανάλυση περί «κατάργησης της λευκότητας».
41. «Disunity of Labour», *The International*, 22/9/1916.
42. «Mineworkers and Political Action», *The International*, 25/2/1916.